

સત્સંગ પરીક્ષા પેપર-2024

પેપર સ્ટાઈલ (કુલ ગુણ : 40, સમય : 40 મિનિટ)

ક્રમ	પ્રશ્ન વિગત	ગુણ
પ્રશ્ન નં. : 1	1 થી 20 પ્રશ્નો (MCQ)	20 ગુણ
પ્રશ્ન નં. : 2	નીચેના પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યમાં જવાબ આપો.	10 ગુણ
પ્રશ્ન નં. : 3	પ્રાર્થનાની પંક્તિ પૂર્ણ કરો.	5 ગુણ
પ્રશ્ન નં. : 4	કીર્તનની પંક્તિ પૂર્ણ કરો.	5 ગુણ

1. અનાદિમુક્ત કોને કહેવાય ?

⇒ શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ સાથે રોમરોમ પ્રત્યે પુરુષોત્તમરૂપ થઈ, શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિની અંદર-બહાર રહીને સમગ્ર મૂર્તિનું સુખ ભોગવતા મુક્તને અનાદિમુક્ત કહેવાય.

2. કારણ સત્સંગી એટલે શું ?

⇒ કારણ સત્સંગી એટલે અનાદિમુક્ત. કારણ સત્સંગી એ અવરભાવનો શબ્દ છે. અનાદિમુક્ત એ પરભાવનો શબ્દ છે.

3. આપણો ગુરુમંત્ર કયો છે ?

⇒ અહમ્ અનાદિમુક્ત સ્વામિનારાયણ દાસોસ્મિ.

4. અનાદિમુક્ત માટે વપરાતા અન્ય નામ કયા કયા છે ?

⇒ તેમના માટે અનાદિમુક્ત, સર્વાત્માબ્રહ્મ, કેવલ્યમુક્ત, નિત્યમુક્ત એવાં નામથી સંબોધન થાય છે.

5. પરમએકાંતિક મુક્ત અને અનાદિમુક્ત વચ્ચે શું તફાવત છે ?

પરમ એકાંતિકમુક્ત	અનાદિમુક્ત
૧. તેઓ શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિના આધારે મૂર્તિની બહાર રહ્યા છે.	૧. તેઓ શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિમાં (અંદર-બહાર એકમેક) રહ્યા છે.
૨. તેઓ મૂર્તિનું અંગોઅંગનું સુખ લે છે.	૨. તેઓ મૂર્તિનું રોમરોમનું સુખ લે છે.
૩. તેઓ એકદેશી પુરુષોત્તમરૂપ છે. તથા શ્રીજીમહારાજનું એકદેશી સાધર્મ્યપણું પામ્યા છે.	૩. તેઓ સર્વદેશી પુરુષોત્તમરૂપ છે. તથા શ્રીજીમહારાજનું સર્વદેશી સાધર્મ્યપણું પામ્યા છે.
૪. તેઓ અંગોઅંગ પ્રત્યે પુરુષોત્તમરૂપ છે.	૪. તેઓ રોમ રોમ પ્રત્યે પુરુષોત્તમરૂપ છે.
૫. તેઓ ઝાડની ફરતે છાલ છે તેમ બહારથી પુરુષોત્તમરૂપ છે. જેમ કે, સોનાનો ઢોળ ચડાવેલ કળશ.	૫. તેઓ ઝાડમાં જેમ રસ રહ્યો છે તેમ માંહી-બહાર પુરુષોત્તમરૂપ છે. જેમ કે, આખો સોનાનો કળશ.
૬. તેમનું સુખ અનાદિમુક્તની સરખામણીમાં બિંદુને ઠેકાણે છે.	૬. તેમનું સુખ સિંધુને ઠેકાણે છે.
૭. સાધનદશામાં પોતાના આત્માને બ્રહ્મરૂપ માને તે પરમએકાંતિક થાય છે.	૭. સાધનદશામાં પોતાના આત્માને પુરુષોત્તમરૂપ માને તે અનાદિમુક્ત થાય છે.
૮. તેમની સ્થિતિ અધૂરી છે.	૮. તેમની સ્થિતિ પૂરી છે.
૯. તેમની સ્થિતિ પરિવર્તનશીલ છે.	૯. તેમની સ્થિતિ કાયમી છે.
૧૦. તેમને અનાદિમુક્તની સ્થિતિ હજુ બાકી રહે છે.	૧૦. તેમની સેવકભાવમાં છેલ્લી સ્થિતિ છે.

6. પ્રગટપણની છ માનીનતાઓ લખો.

- શ્રીજીમહારાજ સંવત ૧૮૩૭માં પંચભૂતનો દેહ ધરી અક્ષરધામમાંથી અહીં આવ્યા અને સંવત ૧૮૮૬માં પંચભૂતનો દેહ મુકી સ્વધામ પધાર્યા, અત્યારે મહારાજ અહીં નથી. અધ્ધર અક્ષરધામમાં છે. - આ માનીનતા તદ્દન ખોટી છે.
- શ્રીજીમહારાજ કોઈ વ્યક્તિરૂપે પ્રગટ છે. - આ માનીનતા પણ ખોટી છે કારણ કે સ્વામિનારાયણ ભગવાન સનાતન ભગવાન છે તેથી કોઈ ભગવાન બની ન શકે.
- અક્ષરધામની મૂર્તિ, મનુષ્યરૂપ મૂર્તિ અને પ્રતિમા સ્વરૂપની મૂર્તિ આ ત્રણેયમાં રોમમાત્રનો ફેર નથી. - આ માનીનતા અધૂરી છે.

4. શ્રીજીમહારાજ સદાય પ્રતિમા સ્વરૂપે પ્રગટ અને પ્રત્યક્ષ છે, દિવ્ય તેજોમય છે, સદાય અક્ષરધામમાં જ છે. વળી, આ મુર્તિને વિષે જ અનંત મુક્તો, ઐશ્વર્ય, લાવણ્યતા, તેજ અને અનંત કલ્યાણકારી ગુણો છે. માટે આ સ્વરૂપ પરભાવમાં જ છે અને મને એ સ્વરૂપ સાક્ષાત મળ્યું છે. (પ્રત્યક્ષપણે નિશ્ચય)
5. સદાય પ્રગટ છે હરિ મુજ સાથે (શ્રીજીમહારાજ દિવ્યરૂપે સદાય પ્રગટ છે.) -અંતર્યામીપણું-પ્રગટપણું દ્રઢ કરવા માટે આ માનીનતા છે.
6. પ્રતિલોભભાવે મહારાજ જ છે. મૂર્તિનું સુખ લેવા માટે આ માનીનતા છે.

7. અનાદિમુક્ત વિશ્વમ શાના માટે છે ?

1. ગઢડા પ્રથમના ૨૦માં વચનામૃતમાં જણાવ્યા મુજબ હું કોણ છું ? મને કેવો કર્યો છે ? આ સ્વ-સ્વરૂપને ઓળખી, તેનું નિરુત્થાનપણું કરી, એને અનુભવવા માટેનું તીર્થસ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
2. ગઢડા પ્રથમના ૩૨માં વચનામૃતમાં જણાવ્યા મુજબ કથાવાર્તાનો ચારો ચરીને હજારો અને લાખોને મૂર્તિરૂપી માળામાં વિરામ કરાવવાનું સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
3. ગઢડા પ્રથમના ૫૧માં વચનામૃતમાં જણાવ્યા મુજબ અક્ષર થકી પર અક્ષરાતીત એવા પુરુષોત્તમની દ્રષ્ટિ કેવી રીતે થાય ? તે શીખવા અને શીખવવા માટેનું સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
4. ગઢડા મધ્યનું ૧૩ તથા ૧૪માં વચનામૃતમાં જણાવ્યા મુજબ તદાત્મકપણું નિરુત્થાનપણું કરવાનું સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
5. ગઢડા મધ્યનું ૪૫માં વચનામૃતમાં જણાવ્યા મુજબ સૌને તલમાત્ર કસરથી રહિત કરવાનું સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
6. ગઢડા છેલ્લાના ૩૮માં વચનામૃતમાં જણાવ્યા મુજબ આત્મા-પરમાત્માના સ્વરૂપની ઓળખાણ કરાવી તેનું મિલન કરવાનું, રોમ રોમપણે એકતા પામવાનું, વેગ લગાડવાનું સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
7. ગઢડા છેલ્લાના ૧૩માં વચનામૃતમાં જણાવ્યા મુજબ શ્રીજીમહારાજની રુચિ મુજબ વન-પર્વતમાં જઈને અખંડ ધ્યાન કરવાનું સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
8. અનંતના દેહભાવ ટળાવી, પ્રતિલોભપણે સાધનાએ કરીને છતે દેહે મૂર્તિનું સુખ પામવાનું સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
9. બાપાશ્રીની પહેલા ભાગની ૧૬૭મી વાતમાં આશીર્વાદ આપ્યા છે કે “જો ધ્યાનનો આગ્રહ કરે તો છ મહિનામાં ઝળળળ તેજમાં મૂર્તિ દેખાય ને સાક્ષાત્કાર થઈ જાય અગર છ મહિનાને માંહે પણ મૂર્તિ સિદ્ધ થઈ જાય.” ૬ માસે મૂર્તિ દેખવાનું સ્થાન, સ્થિતિ કરવાનું સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
10. અનંત સ્વરૂપાનંદસ્વામી અને અનંત પર્વતભાઈ સર્જવાનું સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
11. અનંત સોકેટીસ જેવા આત્મભૂમિકામાં રહેનારા પાત્રો તૈયાર કરવાનું સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
12. રતુખાંટ જેવા અનંત પાત્રો તૈયાર કરવાનું સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
13. જનકરાજા રાજ કરતાં છતાં મન તો મોટા યોગી જેવું હતું તેવા અનંત વિદેહી પાત્રો તૈયાર કરવાનું સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
14. દુનિયાની કોઈ સ્થિતિ-પરિસ્થિતિમાં ન લેવાય એવી બ્રહ્મવિદ્યા શીખવાનું દિવ્ય સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
15. ભીંતર દર્શન અને આંતરયાત્રા (Inner Journey) કરી ઊંડાઈ પામવાનું સ્થાન એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.
16. મહાસમર્થ સમગ્ર સદ્ગુરુશ્રીના સંકલ્પોને સાકાર કરવાની ભૂમિ એટલે અનાદિમુક્ત વિશ્વમ.

8. શ્રીજીમહારાજને પ્રગટ અને પ્રત્યક્ષ જાણ્યા ક્યારે કહેવાય ?

⇒ શ્રીજીમહારાજ મનુષ્યને મનુષ્ય જેવા દેખાયા ત્યારે જ પ્રગટ થયા એવું નથી. શ્રીજીમહારાજ તો સદાય પ્રગટ, પ્રગટ ને પ્રગટ જ છે. પરંતુ આ બ્રહ્માંડ માટે સંવત ૧૮૩૭થી શ્રીજીમહારાજ મનુષ્યને મનુષ્ય જેવા દેખાયા. જેથી આ બ્રહ્માંડ માટે શ્રીજીમહારાજ સંવત ૧૮૩૭થી પ્રગટ છે એવું કહેવાય પરંતુ શ્રીજીમહારાજ તો છે, છે ને છે જ એટલે કે શ્રીજીમહારાજ સદાય પ્રગટ જ છે. વળી, અત્યારે શ્રીજીમહારાજ મનુષ્યને મૂર્તિ સ્વરૂપે અર્થાત્ પ્રતિમા સ્વરૂપે દર્શન આપે છે. આ પ્રતિમા સ્વરૂપ મૂર્તિ ચર્મચક્ષુએ દેખાય છે ફોટો, આરસ કે પ્રતિમા પણ તે ફોટો કે આરસ કે પ્રતિમા નથી. તેઓ તો સાક્ષાત્ જ છે, પ્રગટ જ છે, સદાય તેજના સમૂહમાં જ છે અર્થાત્ અક્ષરધામમાં જ છે. આવો દિવ્યભાવ મૂર્તિને વિષે સમજવો એ જ શ્રીજીમહારાજને પ્રગટ-પ્રત્યક્ષ જાણ્યા કહેવાય.

9. પ્રાપ્તિ એટલે શું ? અને સ્થિતિ એટલે શું ?

- ⇒
- પ્રાપ્તિ એટલે પ્રાપ્ત થવું.
 - સ્થિતિ એટલે પૂર્ણતા.
- લૌકિક ઉદાહરણ દ્વારા પ્રાપ્તિ અને સ્થિતિ સમજાવે...
- ભોજન ડિશમાં આવ્યું તે પ્રાપ્તિ
 - ભોજન જમાડ્યું કહેતાં ભોજન સાથે પ્રતિલોભપણું કેળવીએ ત્યારે સંતોષ મળે છે તે સ્થિતિ.

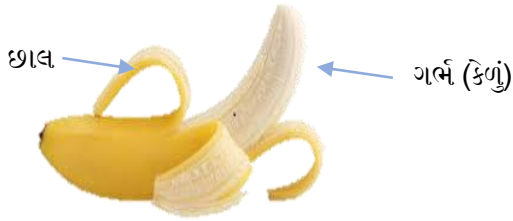

- એમ, જ્યારથી મોટાપુરુષ મળ્યા, વર્તમાન ધરાવ્યા ને અનાદિમુક્તના કોલ આપ્યા તે પ્રાપ્તિ.
- મોટાપુરુષે વર્તમાન ધરાવી અનાદિમુક્ત કર્યા તે પ્રાપ્તિ છે; સ્થિતિ નથી. પ્રાપ્તિ પૂરી કરાવી પરંતુ સ્થિતિ હજી અધુરી છે.
- મોટાપુરુષે વર્તમાન ધરાવી અનાદિમુક્ત કર્યા પછી તેમના વચનમાં વિશ્વાસ કેળવી હું દેહધારી નથી, હું અનાદિમુક્ત જ છું, મૂર્તિમાં જ છું, મહારાજ જ છે તે લટકમાં અખંડ વર્તવાથી અનાદિમુક્તની સ્થિતિ થાય.
- રોમરોમપણે મહારાજ સાથે એકતા કેળવવી તેનું નામ સ્થિતિ. પ્રાપ્તિ પછીનું સ્ટેપ સ્થિતિ છે પરંતુ પ્રાપ્તિ એ જ સ્થિતિ નથી.

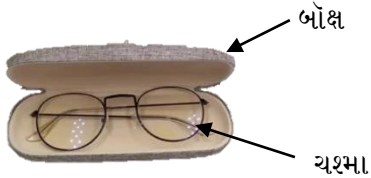
10. દેહ અને આત્માની નોખી વિક્તી એટલે શું ?

⇒ દેહ અને દેહમાં રહેનારો જીવ (આત્મા) તદ્દન જુદા જ છે. એટલેકે હું દેહ નથી... હું દેહથી જુદો એવો આત્મા છું... એમ સમજવું તે દેહ અને આત્માની નોખી વિક્તી સમજ્યા કહેવાય. રોજબરોજના પ્રેક્ટિકલ જીવનમાં દેહ અને આત્માની વિક્તી નોખી રહે તે દેહ અને આત્માની વિક્તિ નોખી રાખી કહેવાય. દેહ અને આત્મા બંને જુદા જ છે તેને સમજવા માટે...

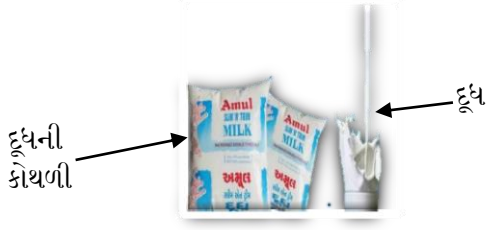
ઉદા.-૧. કેળુ :- કેળાની છાલ એ કેળું નથી. કેળું જમવું હોય તો કેળા પરની છાલ કાઢવી જ પડે તો જ કેળું જમી શકાય. કેળું અને છાલ બંને અલગ છે. તેમ દેહ અને આત્મા બંને સંપૂર્ણ જુદા જ છે, જેમ કેળાને જમવા માટે ઉપરની છાલ કાઢવી જ પડે છે તેમ મૂર્તિનું સુખ લેવા માટે છાલરૂપી દેહભાવ ટાળવો અર્થાત્ દેહથી સમજણ વૃથા છે. આત્માને જુદો સમજવો અને જુદો રાખવો ફરજિયાત છે.

ઉદા.-૨. ચશ્મા અને બોક્સ :- ચશ્માંનું સુખ લેવા માટે ચશ્માંને બોક્સમાંથી અલગ કરવાં જ પડે. બોક્સ સોતાં ચશ્માં કઢી પહેરી ન શકાય. વળી, ચશ્માં અને બોક્સ બંને જુદાં છે. બોક્સ એ તો માત્ર ચશ્માંને સાચવવાનું પાત્ર છે. બોક્સ એ ચશ્માં નથી અને ચશ્માં એ બોક્સ નથી. બોક્સ અને ચશ્માં બંને તદ્દન વિભિન્ન વસ્તુ છે. તથા તે બંનેનાં ગુણધર્મો અને કાર્યો પણ જુદાં જ છે. તે જ રીતે દેહ એ આત્માને સાચવવાનું બોક્સ છે. અને આત્મા એ ચશ્માંના સ્થાને છે. માટે આપણું સાચું (વાસ્તવિક) સ્વરૂપદેહ નથી. આત્મા છે.

ઉદા.-૩. દૂધની કોથળી :- દુકાને દૂધ લેવા કોઈ જાય તો દૂધની કોથળી જ આપે. પરંતુ કોથળી એ દૂધ નથી, એની અંદર છે તે દૂધ છે. કોથળી તો તેનું કવર છે. તેમ દેહ તે આત્માનું કવર છે. જેમ દૂધ અને કોથળી બન્ને જુદા છે. એવી રીતે દેહ અને આત્મા બેય જુદા છે.

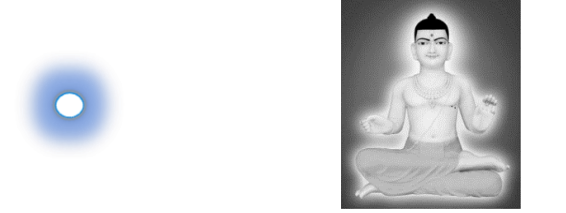
11. પુરૂષોત્તમરૂપપાત્ર થવું શા માટે ફરજિયાત છે ?

⇒ જેમ એરપોર્ટથી વિમાનને ઊંચે આકાશમાં ઉડવું હોય તો રન-વે પર દોડવું ફરજિયાત છે. તેમ મહારાજ સાથે જોડાણ કરવા માટે સૌપ્રથમ આત્માથી દેહને જુદો કરવો ફરજિયાત છે.

- દેહ સોતો આત્મા મહારાજ સાથે ન જોડાઈ શકે કારણકે બંને તદ્દન વિજાતી છે. દેહ માયિક છે અને મહારાજ દિવ્યાતિદિવ્ય છે. જેમ કિલોમીટર અને રૂપિયા બંનેનો સરવાળો શક્ય જ નથી. તેમ દેહ સોતો આત્મા મહારાજ સાથે ન જોડાઈ શકે.
- દેહથી જુદો આત્મા પણ મહારાજ સાથે ન જોડાઈ શકે. કારણકે આત્મા નિરાકાર છે, મહારાજ સદા સાકાર છે. શ્રીજીમહારાજની દિવ્યાતિદિવ્ય મૂર્તિનું સુખ લેવા માટે આત્માનું સ્વરૂપાંતર કરી પુરૂષોત્તમરૂપ પાત્ર થવું ફરજિયાત છે. ઉદા., જેમ ડોલર અને રૂપિયાનો સરવાળો શક્ય નથી છતાં અશક્ય પણ નથી. જો સરવાળો કરવો હોય તો ડોલરનું રૂપિયામાં સ્વરૂપાંતર કરવું પડે.

ડોલર અને રૂપિયાનો સરવાળો શક્ય જ નથી

આત્મા નિરાકાર

મહારાજ સદા સાકાર

આત્માનું મહારાજ સાથે જોડાણ શક્ય નથી.

- હવે આત્માને મહારાજ સાથે જોડાણ કરવા માટે પુરૂષોત્તમરૂપ પાત્ર થવું ફરજિયાત છે. જેનું સુખ લેવું હોય તેના જેવા થવું જ પડે. જેમ લીંબુનું પાણી સાથે સંમિશ્રણ ન થાય., લીંબુનો રસ કરવો ફરજિયાત છે. કારણકે લીંબુ ઘન પદાર્થ છે અને પાણી પ્રવાહી પદાર્થ છે. લીંબુનો રસ જ્યારે પાણી સાથે સંમિશ્રણ થાય ત્યારે જ શરબત બને છે.
- આમ, આત્માને મોટાપુરુષ વર્તમાન ધરાવી પુરૂષોત્તમરૂપપાત્ર કરે છે અને આત્મા પુરૂષોત્તમરૂપપાત્ર થાય ત્યારે જ મહારાજ સાથે જોડાઈ શકે છે.
- પુરૂષોત્તમરૂપપાત્ર થવાય ત્યારે જ મહારાજ સાથે જોડાઈ શકાય માટે પુરૂષોત્તમરૂપપાત્ર થવું ફરજિયાત છે. આપણને પ્રાપ્તિએ કરીને અનાદિમુક્ત કર્યા છે એટલે કે મહારાજે મોટાપુરુષ દ્વારા દયા કરીને આત્માનું સ્વરૂપાંતર કરી દીધું છે પરંતુ સ્થિતિ બાકી છે.

12. મારા ચૈતન્યને અનાદિમુક્ત કર્યો છે અને ચૈતન્યને(મને) અનાદિમુક્ત કર્યો છે આ બંનેમાં શું ફેર ?

⇒ મારા ચૈતન્યને અનાદિમુક્ત કર્યો છે તે આપણે દેહભાવ સોતા બોલીએ છીએ એ આપણી ગેરસમજ છે. પરંતુ હું દેહ નથી દેહથી જુદો આત્મા છું અને મને જ અનાદિમુક્ત કરીને મૂર્તિમાં રાખ્યો છે. આ ચૈતન્ય ભૂમિકામાં રહીને બોલ્યા કહેવાય એ સાચી સમજણ છે.

13. સિદ્ધાંત એટલે શું ?

- ⇒ કરી કરીને અંતે જે સિદ્ધ કરવાનું છે તેને કહેવાય સિદ્ધાંત એટલે કે જે આપણું મિશન, ગોલ, લક્ષ્ય, ધ્યેય તેને કહેવાય સિદ્ધાંત.
- મંદિરો કરીને, માળા, ધ્યાન, સમૈયા કરીને આ જ સિદ્ધ કરવાનું છે. સિદ્ધાંત એ સંસ્થાનું સેન્ટર પોઈન્ટ છે. સમૈયા, ઉત્સવ, વ્યવહાર કરવાના પણ સિદ્ધાંતને ચૂકીને નહિ.
- દા.ત. : જેમ શેઠ કોઈપણ ધંધો કરે તો તેમનો ગોલ નફો છે. એમ આપણો ગોલ સિદ્ધાંત સુત્ર છે. સંસ્થાની કે સ્વવિકાસની કોઈપણ પ્રવૃત્તિ કરીએ તો આપણી નજર સિદ્ધાંતસુત્ર તરફ હોવી જોઈએ.

14. આપણું સિદ્ધાંતસુત્ર કયું છે ?

⇒ “સર્વોપરી સ્વામિનારાયણ ભગવાનની ઉપાસના દ્રઢ કરી, અનાદિમુક્તની સ્થિતિ પામવી એ જ કારણ સત્સંગ”

15. SMVSનું સિદ્ધાંતસુત્ર એટલે શું?

⇒ SMVS સંસ્થા જે સિદ્ધાંત પર રચાયેલી છે એટલે કે SMVS સંસ્થાની સ્થાપના જે હેતુ માટે થઈ છે જે કાર્ય કરવા માટે આ સંસ્થા રચાઈ છે તે સિદ્ધાંતને દર્શાવતું સૂત્ર એટલે SMVSનું સિદ્ધાંતસૂત્ર 'સર્વોપરી ઉપાસના દ્રઢ કરી અનાદિમુક્તની સ્થિતિ પામવી' આ જ મિશન માટે SMVS સંસ્થા છે. SMVSનું સિદ્ધાંતસૂત્ર એ સંસ્થાનો આત્મા છે.

16. નિમગ્ન થવું એટલે શું?

⇒ દેહના ભાવોથી વિરક્ત થઈ મૂર્તિ ભાવમાં આવી જવું. 'હું' પદ છોડીને 'હરિ' પદમાં આવી જવું.

17. નિમગ્ન થવાના સ્ટેપ જણાવો.

⇒ શાંત થવું → સ્થિર થવું → એકાગ્ર થવું → નિમગ્ન થવું.

18. દિવસ દરમિયાન વારંવાર નિમગ્ન થવાથી શું શું ફાયદા થાય? (નિમગ્નપણું શા માટે?)

1. હું કરું છું, મારે કરવાનું છે એને ભૂલીને શ્રીજીમહારાજનું કર્તાપણું રહે
2. દેહભાવનો પ્રલય કરીને મૂર્તિભાવમાં આવી જવાય, અવરભાવનો પ્રલય કરીને પરભાવ દ્રઢ થાય
3. સત્સંગની કે વ્યવહારની પ્રવૃત્તિમાં મહારાજનું જોડાણ વિસરી જવાયું હોય તો ફરીથી મહારાજમાં જોડાણ થાય.
4. હાલતા-ચાલતા સર્વે ક્રિયામાં મૂર્તિનું અનુસંધાન રહે
5. ત્રુટક ત્રુટક વૃત્તિના જોડાણથી મહારાજમાં અખંડ વૃત્તિનું જોડાણ થાય
6. હું કોણ છું? અને શા માટે આવ્યો છું? તેના તરફ નિરંતર દ્રષ્ટિ રહે

19. હરિભક્તોના પંચવર્તમાન કયા કયા છે?

⇒ (૧) દાડ (૨) માટી (૩) ચોરી (૪) અવેરી (૫) વટલવું નહિ ને વટલાવવા નહીં.

20. પૂ. સંતોના પંચવર્તમાન કયા કયા છે?

⇒ (૧) નિષ્કામ (૨) નિર્લોભ (૩) નિર્માન (૪) નિઃસ્નેહ (૫) નિઃસ્વાદ

21. પંચવર્તમાન પાળવા શા માટે ફરજિયાત છે?

1. ઈન્દ્રિયોના આહાર શુદ્ધ કરવા માટે
2. મૂર્તિમાં રહેવાની લાયકાત કેળવવા માટે (મરજીમાં રહેતા આવડે તેને જ મૂર્તિમાં રહેતા આવડે.)
3. મહારાજને રાજી કરવા માટે
4. રાજી કર્યાનો એક સરખો આગ્રહ રહે તે માટે
5. અંદરના અને બહારના કુસંગથી બચવા માટે
6. મળેલું જ્ઞાન, પદ, પ્રાપ્તિ, ગુરુની શોભા વધારવા માટે
7. દેહના રોગોથી બચવા માટે
8. ઈન્દ્રિયો-અંતઃકરણ પર સંયમ મેળવવા માટે

22. ધ્યાનના પ્રકાર કેટલા અને કયા કયા છે?

⇒ ધ્યાનના પ્રકાર ચાર છે.

1. સાંગ - વસ્ત્ર અલંકાર વિનાની મૂર્તિનું ધ્યાન
2. ઉપાંગ - વસ્ત્ર અલંકાર સહિતની મૂર્તિનું ધ્યાન
3. સલીલ - શ્રીજીમહારાજની કોઈ લીલાઓ સહિતનું ધ્યાન
4. સપાર્ષદ - મુક્તે સહિત શ્રીજીમહારાજનું ધ્યાન

23. દિવ્ય એટલે શું? તેમાં કોણ કોણ આવે છે?

⇒ દિવ્ય એટલે પુરુષોત્તમરૂપ, એકમાત્ર અનાદિમુક્ત જ સંપૂર્ણ પુરુષોત્તમરૂપ છે. માટે અનાદિમુક્તને જ સદા દિવ્ય કહેવાય. વળી, તેઓ દિવ્યાતિદિવ્ય જેવા હોવાથી તેમને દિવ્ય કહ્યા છે. પરમ એકાંતિકમુક્ત સંપૂર્ણ પુરુષોત્તમરૂપ થયા નથી. તેઓ અંગોઅંગ પુરુષોત્તમરૂપ છે જેથી તેમની સ્થિતિ અધૂરી છે. વળી, તેઓ પરભાવમાં જ છે માટે તેમને માયિક પણ ન કહેવાય.

24. દિવ્યાતિદિવ્ય એટલે શું?

⇒ જે સ્વરૂપ કોઈનું બનાવેલું નથી કે કોઈનું કર્યું થયું નથી અને એમના જેવું બીજા કોઈનું સ્વરૂપ નથી તેને દિવ્યાતિદિવ્ય કહેવાય, એવું દિવ્યાતિદિવ્ય સ્વરૂપ એકમાત્ર શ્રીજીમહારાજનું જ છે.

25. દિવ્યાતિદિવ્ય એટલે શું? તેમાં કોણ કોણ આવે છે?

⇒ અનંતકોટિ બ્રહ્માંડમાં એમના જેવું દિવ્ય સ્વરૂપ બીજા કોઈનું હોય જ નહિ, તેમને દિવ્યાતિદિવ્ય કહેવાય, એવા દિવ્યાતિદિવ્ય સ્વરૂપ એકમાત્ર સ્વામિનારાયણ ભગવાન જ છે. કારણ કે એ કોઈના કર્યા થયા નથી તથા એ સ્વરૂપ કોઈનું બનાવેલું નથી. અને એમના સંબંધથી અનંત અનાદિમુક્તો દિવ્ય થયા છે ને થાય છે માટે તેમને જ એકમાત્ર દિવ્યાતિદિવ્ય કહેવાય.

26. સદા સાકાર એટલે શું? તેમાં કોણ કોણ આવે છે?

⇒ સદા સાકાર એટલે જેઓનું કદી પરિવર્તન નથી. અર્થાત્ જેઓ કદી સાકાર મટી નિરાકાર થતા નથી તે. શ્રીજીમહારાજ અને તેમના અનાદિમુક્તનો સદા સાકારમાં સમાવેશ થાય કારણ કે તેઓનું પરિવર્તન થતું નથી. અહીં શ્રીજીમહારાજ અને અનાદિમુક્ત બંનેને

સરખા કહ્યા, પણ એવું નથી. અનંતકોટિ બ્રહ્માંડમાં સદા સાકાર તો એક શ્રીજીમહારાજ જ છે. કારણ કે એમનું સ્વરૂપ કોઈનું બનાવેલ નથી અને અનંત અનાદિમુક્તો મૂર્તિને લઈને સદા સાકાર થયા છે. માટે શ્રીજીમહારાજ અને મુક્તોને સદા સાકાર કેવી રીતે સમજવા? તો શ્રીજીમહારાજ કદી મનુષ્ય જેવા થતા જ નથી, સદા પરભાવમાં જ છે માટે તેમનું પરિવર્તન થતું નથી એમ સમજી સદા સાકાર ગણવા. તથા અનાદિમુક્તની પદવી છેલ્લી છે માટે હવે તેમનું પણ પરિવર્તન થતું નથી એમ સમજી તેમને સદા સાકાર જાણવા. જ્યારે પરમ એકાંતિકમુક્ત કાયમી રહેતા નથી. તેમને શ્રીજીમહારાજ કૃપા કરી અનાદિમુક્ત કરે છે. માટે તેમનું હજી પરિવર્તન છે જેથી તેમની સ્થિતિ અધૂરી છે. માટે તેમને સદા સાકાર કહેવાય નહિ, છતાં તેઓ સિદ્ધશામાં છે માટે તેમને નિરાકાર પણ ન કહેવાય.

27. પ્રાપ્તિ જ સ્થિતિ મનાઈ જાય તો શું થાય ?

1. શ્રીજીમહારાજને રાજી કરવાના સાધનો કરવાની ઈચ્છા જ ન થાય.
2. કામ-ક્રોધાદિક શત્રુ ટાળવાનો પ્રયત્ન જ ન થાય.
3. રાજીપાનો વિચાર જ ન રહે.
4. પંચવિષયમાંથી પ્રીતિ ટળે જ નહીં.
5. દેહભાવ ન ટળે.
6. પંચવર્તમાન યથાર્થ પળે નહીં. નિયમ-ધર્મ, આજ્ઞા પાળવાની ભૂખ અને ગરજ ન રહે. દેહને જ મહારાજ સમજાઈ જાય.
7. મહારાજના સુખ સુધી પહોંચાય જ નહીં.
8. અનાદિમુક્તની સ્થિતિ માટેના પ્રયત્નો જ ન થાય.

28. પુરૂષોત્તમરૂપ પાત્ર થવાના ઉપાયો લખો.

1. મહારાજ અને મોટાપુરુષના અંતરના રાજીપાના ભૂખ્યા થવું.
2. મોટાપુરુષ સાથે આત્મબુદ્ધિ કરવી.
3. મુમુક્ષુતા કેળવવી.
4. દેહદ્રષ્ટિ ટાળી દિવ્યદ્રષ્ટિ કેળવવી (અવરભાવમાં પરભાવની દ્રષ્ટિ કેળવવી.)
5. પ્રતિલોભભાવે ધ્યાન કરવું.

29. રજોગુણ, તમોગુણ અને સત્વગુણ એટલે શું ?

⇒ **રજોગુણ :** સારું સારું ખાવાની, પીવાની, પહેરવા - ઓઢવાની ઈચ્છા વર્તે તેને તથા વિષય ભોગવવાની ઈચ્છા (વાસના)ને રજોગુણ કહેવાય.

તમોગુણ : ક્રોધ, ગુસ્સો (તામસી પ્રકૃતિ) તથા આળસ, પ્રમાદ, નિદ્રા (ઊંઘ ઊંઘ કરવું તે) વગેરે તમોગુણ કહેવાય.

સત્વગુણ : સારી ઈચ્છા સત્વગુણ કહેવાય. કંઈક સારું કરવાનું મન થાય તે. દા.ત. : માળા ફેરવવાની ઈચ્છા, વચનામૃત વાંચવાની ઈચ્છા, ધ્યાન કરવાની ઈચ્છા, મંદિરે જવાની ઈચ્છા વગેરે...

આ ત્રણેય ગુણ માયિક છે.

જીવનપ્રાણ અબજીબાપાશ્રીએ ચોથો ગુણ સમજાવ્યો.

શુદ્ધ સત્વગુણ : મૂર્તિમાં રહેવું, મૂર્તિરૂપે વર્તવું તેનું નામ શુદ્ધ સત્વગુણ. જે કાંઈ ક્રિયા કરીએ તે ભગવાનની મૂર્તિમાં રહીને કરવી તેનું નામ શુદ્ધ સત્વગુણ.

30. દેહભાવને લીધે શું નુકશાન થાય ? અથવા દેહભાવના કારણે કયા કયા પ્રશ્નો ઉદ્ભવે છે ?

1. અવરભાવમાં જ રાચ્યા કરાય. પરભાવ તરફ પ્રયાણ થાય જ નહિ.
2. દેહદ્રષ્ટિ ન ટળે.
3. પંચવિષયમાં જ પ્રીતિ થાય.
4. મૂર્તિસુખની ઈચ્છા જ ન જાગે.
5. દેહભાવમાં જ પ્રીતિ થાય.
6. અભાવ-અવગુણમાં રાચ્યા રહેવાય.
7. મુંઝવણ, ટેન્શન, ઝઘડા, દોષો નડે.
8. વાસના ટળે જ નહિ.
9. પોતાના અહંકારની, માનની પુષ્ટિ જ કર્યા કરે.
10. પોતાનું સ્થાન જ શોધ્યા કરે.

31. દેહ અને આત્માની નોખી વિક્તિ Knowledge in life (KL) માં છે પણ Practical in life (PL) માં નથી તેનું શું કારણ છે ?

- ⇒ - અનાદિમુક્તની સ્થિતિ પામવી છે એવો ધ્યેય કલીયર નથી
 - દેહથી આત્મા નોખો કરવો જ પડશે એવું ફરજિયાત મનાતું નથી.
 - પ્રાપ્તિ જ સ્થિતિ મનાઈ ગઈ છે તેથી એવો વિચાર રહે છે કે, ‘અત્યારે વિષય સુખ ભોગવી લઈએ દેહના અંતે મૂર્તિનું સુખ મળવાનું જ છે ને?’

- દોષો ટાળવાની તત્પરતા જાગી નથી.

- મોટાપુરુષનો (સ્થિતિ પમાડવાનો) આગ્રહ હજુ આપણો થયો નથી.

32. જ્ઞાની, અજ્ઞાની અને અજ્ઞાનીમાં અતિશે અજ્ઞાની એટલે શું? તેનો સામાન્ય અને વિશિષ્ટ અર્થ જણાવો.

⇒ સામાન્ય અર્થ :

જ્ઞાની : દેહ અને આત્મા બંને જુદા છે એ ખબર છે. માટે, આત્માને પોતાનું સ્વરૂપ માને છે. હું આત્મા છું.

અજ્ઞાની : દેહ અને આત્મા બંને જુદા છે એ ખબર જ નથી. માટે, દેહને જ પોતાનું સ્વરૂપ માને છે. દા.ત.હું રમેશભાઈ છું.

અજ્ઞાનીમાં અતિશે અજ્ઞાની : દેહ અને આત્મા બંને જુદા છે એ ખબર છે. છતાંય, દેહને પોતાનું સ્વરૂપ માને છે. દા.ત.હું રમેશભાઈ છું.

⇒ વિશિષ્ટ અર્થ :

જ્ઞાની : મને અનાદિમુક્ત કર્યો છે તે ખબર છે. અને મૂર્તિરૂપે વર્તે છે. હું અનાદિમુક્ત છું.

અજ્ઞાની : મને અનાદિમુક્ત કર્યો છે તે ખબર છે. પણ, આત્મારૂપે વર્તે છે. હું આત્મા છું.

અજ્ઞાનીમાં અતિશે અજ્ઞાની : મને અનાદિમુક્ત કર્યો છે તે ખબર છે. છતાંય, દેહરૂપે વર્તે છે. દા.ત. હું રમેશભાઈ છું.

33. નિયમની દ્રઢતા કરવા માટેના ઉપાયો કયા કયા છે ?

1. સંયમી જીવન બનાવવું
2. 'હું કોણ છું? કોનો છું?' એ વિચાર કરવો (અવરભાવમાં ને પરભાવમાં)
3. રાજીપા-કુરાજીપાનો વિચાર કરવો
4. સ્વવિકાસનો વિચાર કરવો
5. આજ્ઞા કોની છે? તે વિચારનું સતત જાણપણું ને ખટકો રાખવો.
6. આપણાથી ચઢિયાતા ઉત્કૃષ્ટ પાત્રનો સંગ કરવો
7. મહિમાનો વિચાર કરવો
8. રજોગુણી વાતાવરણથી દૂર રહેવું
9. નિર્વાસનિક થવાનો વિચાર કરવો
10. 'જો હું નિયમ નહિ પાળું તો મહારાજ મારી સેવાને અંગીકાર નહિ કરે' એ વિચાર રાખવો
11. આજ્ઞા લોપાવે એવા ભૂંડા દેશ, કાળ, ક્રિયા ને સંગથી છેટા રહેવું.
12. જીવનધ્યેયની સ્પષ્ટતા કરવી
13. સંતનો નિત્ય સમાગમ/કેસેટ શ્રવણ કરવું
14. 'નિયમની દ્રઢતા' રાખી હોય તેવા પાત્રોનું મનન કરવું.
15. નિરંતર સાંખ્યનો વિચાર કરવો

34. સ્વવિકાસ એટલે શું? સ્વવિકાસના વિચારો કરવા એટલે શું?

⇒ 'સ્વ' એટલે 'હું' આત્મા. આત્માને મોટાપુરુષે વર્તમાન ધરાવી અનાદિમુક્ત કર્યો છે.

સ્વવિકાસ :- 'સ્વ' નો વિકાસ કહેતાં અનાદિમુક્તોનો વિકાસ કહેતા, અનાદિમુક્તની સ્થિતિ માટેના પ્રયત્ન કરવા.

- સ્વવિકાસ એટલે આત્મલક્ષી વિચાર.

- સ્વવિકાસ એટલે 'હું અનાદિમુક્ત જ છું' એ માર્ગ તરફ આગળ વધવું.

35. સ્વવિકાસના વિચારો કરવા એટલે શું?

1. મહારાજ અને મોટાના અભિપ્રાયોને જાણવા.
2. આંતરમુખી જીવન કરવાના વિચારો કરવા.
3. વાચ્યાર્થમાંથી લક્ષ્યાર્થ તરફ જવાના વિચારો કરવા.
4. ધ્યેયની પૃષ્ટિના વિચારો કરવા.
5. નેગેટીવમાંથી પોઝિટીવમાં જવું.
6. મુમુક્ષુતા કેળવવાના વિચારો કરવા.
7. સાધનને સાધ્ય સુધી પહોંચાડવાનો, રિઝલ્ટનો વિચાર કરવો.
8. પોતાના અવરભાવના દોષો કેટલા ટળ્યા, તેનું સરવૈયું કાઢવું.
9. સ્વવિકાસ એટલે મહારાજ અને મોટાપુરુષને રાજી કરવાનો વિચાર.
10. સ્વવિકાસ એટલે મૂર્તિ સાથે પ્રતિલોમપણાનો, સ્થિતિ પામ્યાનો વિચાર.
11. સ્વવિકાસ એટલે દેહ અને આત્માની વિકતી નોખી કરવાનો વિચાર.
12. સ્વવિકાસ એટલે ભર્યા થવાનો વિચાર.
13. સ્વવિકાસ એટલે મહારાજમાં જોડાવાનો વિચાર.

36. અવરભાવનો નિશ્ચય એટલે શું?

⇒ અવરભાવનો નિશ્ચય એટલે સમજણે કરીને નિશ્ચય.

શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપને અન્વય-વ્યતિરેકપણે સર્વોપરી ઓળખી અનંતકોટિ બ્રહ્માંડમાં એકમાત્ર સ્વામિનારાયણ ભગવાન સિવાય બીજા કોઈ સનાતન ભગવાન નથી; આમ જે સમજવું તે અવરભાવનો નિશ્ચય છે.

37. પરભાવનો નિશ્ચય એટલે શું ?

⇒ પરભાવનો નિશ્ચય એટલે અનાદિમુક્તની સ્થિતિ. પરભાવનો નિશ્ચય એટલે શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિ સાથે રોમ રોમપણે એકતા.

38. વિશિષ્ટદ્વૈત સિદ્ધાંત એટલે શું ?

⇒ બે વસ્તુ હોવા છતાં દેખાય એક જ છે તે વિશિષ્ટદ્વૈત. વસ્તુ બે - મહારાજ અને મુક્ત પણ મુક્ત સ્વામી-સેવકભાવે મૂર્તિમાં રહ્યા છે અને દેખાવ મહારાજનો રહે છે તેને જ વિશિષ્ટદ્વૈત સિદ્ધાંત કહેવાય.

39. શું કરીએ તો મોટાપુરુષનો મહિમા બરાબર સમજ્યા કહેવાય અથવા આત્મબુધ્ધિ કરી કહેવાય ?

1. મોટાપુરુષની અલ્પ આજ્ઞા, રૂચિ, મરજી લોપવી નહિ તો જ મૂર્તિરૂપે વર્તાશે.
2. એમની આજ્ઞાને અનુવૃત્તિમાં નિ:શંસયપણું ને નિઘડકપણું અપાવીએ.
3. 'મોટાપુરુષ કોણ છે ?' એવી ઠાવકી ઘેડય પાડી દેવી.
4. મોટાપુરુષના સુખે સુખી અને દુ:ખે દુ:ખી થવું.
5. કોઈ દિવસ મોટાપુરુષ આગળ પોતાનો ઠરાવ ન રાખવો. સરળ થઈ જવું.
6. મોટાપુરુષ આગળ કદી કંઈપણ છૂપાવવું નહિ, યુક્તિ-પ્રયુક્તિ ન કરવી.
7. મોટાપુરુષની સેવા અને સમાગમનો આગ્રહ રાખવો.
8. મોટાપુરુષના અમહિમાની વાત કદી પણ કરવી નહિ, કરવા દેવી નહિ, સાંભળવી નહિ કે વિચારવી પણ નહિ.
9. મોટાપુરુષના રાજીપાના નિરંતર ભુખ્યા રહેવું.

40. સંતો-ભક્તોનું મહાત્મ્ય દ્રઢ કરવા માટે શું કરવું જોઈએ ?

1. ગુણગ્રાહક દ્રષ્ટિ કેળવવી, સૌના ગુણ જ ગાવા.
2. સંતો-ભક્તોની તનની સેવાનું અંગ પાડવું. તેનાથી દાસત્વભાવ દ્રઢ થાય. (સંતો-ભક્તોના સુખ-દુ:ખમાં ભાગીદાર થવું.)
3. સંતો-ભક્તોને જ્યારે મળીએ ત્યારે નીચા નમી ચરણસ્પર્શ કરવા.
4. એમની સામે વાદ-વિવાદ ન કરવો. હારીને રાજી થવું.
5. કોઈ દુભાય જાય એવી વાણી ન બોલવી કે એવી ક્રિયા ન કરવી. કોઈ દુભાય જાય તો માફી માંગી રાજી કરી લેવા.
6. સંતો-ભક્તોની વિવેક-મર્યાદા રાખવી.
7. સંતો-ભક્તોની મહિમાથી સેવા કરવી.
8. કોઈને અવગુણ આવે એવી આપણે ક્રિયા ન કરવી.

41. કારણ સત્સંગી તરીકે કઈ બે આવડત ફરજિયાત આવડવી જ જોઈએ ?

⇒ કારણ સત્સંગી તરીકે બે આવડત ફરજિયાત આવડવી જ જોઈએ.

(૧) મૂર્તિમાં રહેતા આવડવું જોઈએ.

(૨) મૂર્તિમાં જોડાઈએ ત્યારે વૃત્તિઓનો તાત્કાલિક સંકેલો કરતા આવડવું જોઈએ. અવરભાવ માત્ર સળગાવતા આવડવું જોઈએ.

42. મૂર્તિમાં રહેતા આવડવું કોને કહેવાય ?

- પોતાપણાના ભાવનો પ્રલય કરી મૂર્તિભાવ પ્રગટ કરવો તેને મૂર્તિમાં રહ્યા કહેવાય.
- હું બોલું છું, મારે બોલવાનું છે, જમાડતી વખતે સ્વાદનો ભાવ આવે તે પોતાપણાના ભાવ છે. તે પોતાપણાના ભાવની વિસ્મૃતિ કરવી તે દેહમાંથી બહાર નીકળી ગયા કહેવાય અને 'હું અનાદિમુક્ત જ છું, મૂર્તિમાં જ છું,' એ મૂર્તિભાવ પ્રગટ કરવો તે મૂર્તિમાં રહ્યાં કહેવાય.
- 'હું અનાદિમુક્ત જ છું' એ પોતાપણાના ભાવને ભૂલી નિરુત્થાનપણે 'મહારાજ જ છે' એ ભાવમાં રહેવું તેને મૂર્તિમાં રહ્યાં કહેવાય.
 - ધારીએ ત્યારે વૃત્તિઓનો તાત્કાલિક સંકેલો કરતા આવડવું જોઈએ. દા.ત., કાયબો ધારે ત્યારે શરીરના અંગો સંકેલી શકે, ધારે ત્યારે બહાર કાઢી શકે.

43. વાંચન અને શ્રવણ કેવી રીતે કરવું ?

1. શ્રીજીમહારાજ વાત કરે છે. (કોઈપણ પૂ.સંત કે હરિભક્ત લાભ આપતા હોય ત્યારે તેમાં શ્રીજીમહારાજના દર્શન કરવા અને વચનામૃત અને બાપાશ્રીની વાતનું વાંચન કરતી વખતે મહારાજ મને પ્રત્યક્ષ લાભ આપે છે એ રીતે વાંચન કરવું.)
2. મારા માટે જ વાત કરે છે.
3. પૂર્ણતાના વિચારનો ત્યાગ કરીને વાંચન-શ્રવણ કરવું.
4. એકાગ્રતાથી વાંચન-શ્રવણ કરવું.
5. રિઝલ્ટના વિચાર સાથે વાંચન-શ્રવણ કરવું એટલે Action Point ના વિચાર સાથે વાંચન-શ્રવણ કરવું.

44. જ્ઞાન-ધ્યાન ચિંતનના હેતુ જણાવો.

1. મહારાજ અને મોટાપુરુષને રાજી કરવા માટે.

2. સવારે વહેલા ઉઠવાની ટેવ પડે.
3. વ્હાલા ગુરુજીની આજ્ઞાનું પાલન થાય.
4. સવારના સમયમાં જ ભગવાનના દર્શન થાય.
5. દરરોજ ૧૫ મિનીટ ધ્યાન કરવા માટે
6. દરરોજ ઠાકોરજીને અંતરથી પ્રાર્થના કરવા માટે
7. દરરોજ કીર્તન ભક્તિ દ્વારા મહારાજને રીઝવી શકાય તે માટે
8. સવારના સમયમાં વ્યવહારિક પ્રવૃત્તિથી દુર રહી આધ્યાત્મિક માર્ગે આગળ વધવા માટે
9. અનાદિમુક્તની સ્થિતિ પામવા માટે.
10. દરરોજ વ્હાલા ગુરુજીની દિવ્યવાણીનો નિત્યપ્રત્યે લાભ લેવા માટે.
11. અનાદિમુક્ત વિશ્વમના પ્લાનિંગના ભાગ રૂપે જ્ઞાન-ધ્યાન ચિંતન છે
12. અનાદિમુક્ત વિશ્વમની લાયકાત મેળવવા માટે જ્ઞાન-ધ્યાન ચિંતન છે

45. જ્ઞાન-ધ્યાનનો અર્થ સમજાવો.

⇒ **જ્ઞાન** : શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપને તથા પોતાના સ્વરૂપને (ચૈતન્યને) જેમ છે તેમ ઓળખવું એનું નામ જ્ઞાન. જ્ઞાનનું મનન કરવાના નિરંતર અભ્યાસથી જ્ઞાનની દૃઢતા થાય છે.

⇒ **ધ્યાન** : શ્રીજીમહારાજના સુખને પામવું, માણવું એનું નામ ધ્યાન. શ્રીજીમહારાજની મૂર્તિનું પ્રતિલોભભાવે ચિંતવન કરવાના નિરંતર અભ્યાસથી ધ્યાનની દ્રઢતા થાય છે. જેને ધ્યાનમાં સુખ લેવું હોય તેને સૌ પ્રથમ જ્ઞાનની દૃઢતા કરવી ફરજિયાત છે. માટે શ્રીજીમહારાજના સ્વરૂપનું જ્ઞાન + પોતાના સ્વરૂપનું જ્ઞાન. પ્રતિલોભપણે મૂર્તિનું ચિંતવન કરીએ તે ધ્યાન.

46. જ્ઞાન-ધ્યાન ચિંતનના સમય જણાવો.

⇒ દરરોજ સવારે ૭ થી ૮ (પુરુષ તથા મહિલા વર્ગ માટે)

⇒ દરરોજ સાંજે ૪ થી ૫ (મહિલા વર્ગ માટે)

⇒ દરરોજ રાત્રે ૮ થી ૯ (કિશોરો માટે તેમજ જે યુવકો સવારે લાભ નથી લઈ શકતા તે સભ્યો માટે)

47. જ્ઞાન-ધ્યાન ચિંતનમાં શું શું લાભ મળે છે ?

1. સ્વામિનારાયણ મહામંત્રની ધૂન
2. પોતાના અહમને ઓગળવા માટે પ્રાર્થના
3. શ્રીજીમહારાજની રુચિ અને મૂર્તિમાં રહેવા માટે પ્રાપ્તિ અથવા મહાત્મ્યનું કીર્તન
4. વ્હાલા ગુરુજી દ્વારા પ્રતિલોભ ધ્યાન
5. પરભાવના માર્ગે, સમજણના માર્ગે આગળ વધવા માટે વ્હાલા ગુરુજીની દિવ્યવાણી

48. પ્રાર્થનાની પૂર્વ શરત કઈ કઈ છે ?

⇒ પ્રાર્થનાની ચાર પૂર્વ શરત નીચે મુજબ છે.

1. વિશ્વાસપૂર્વક પ્રાર્થના કરવી.
2. પ્રગટભાવે પ્રાર્થના કરવી.
3. ગરજુ-ભૂખ્યા થઈને પ્રાર્થના કરવી.
4. અભ્યસૂચ્ય થઈને પ્રાર્થના કરવી.

49. અઠવાડિક સત્સંગ સભા શાના માટે છે ?

1. સજ્જન મનુષ્ય બનવા એટલેકે માનવતાના સદગુણો દ્રઢ કરવા માટે અઠવાડિક સભા છે.
2. જેમ દેહને દરરોજ સ્નાન કરાવવું પડે તેમ આત્માને સ્નાન કરાવવાનું માધ્યમ એટલે કથાવાર્તા
3. પૂ.સંતોના દર્શન કરવા માટે તેમજ પૂ.સંતોની કથાવાર્તાનો લાભ લેવા માટે સત્સંગ સભા છે.
4. અઠવાડિયા દરમ્યાન મનને શાંત કરવા માટેનું માધ્યમ એટલે જ સત્સંગ સભા
5. આત્મારૂપી બેટરીને ચાર્જ કરવા માટેનું માધ્યમ એટલે સત્સંગ સભા.
6. અનેક વિટંબણાઓથી આપણે ઘેરાયેલા છીએ જેમાંથી મુક્તિ મેળવવાનું સ્થાન એટલે સત્સંગ સભા
7. ભગવાનના માર્ગે આગળ વધવા માટેનું પગથિયું એટલે સત્સંગ સભા.

50. નિજદર્શન શા માટે કરવું જોઈએ ?

1. બીજાની જ ભૂલો જોવા, શોધવા, નોંધવા ટેવાયેલા છીએ તે આદત બદલવા.
2. સ્વની ભૂલો, દોષો, સ્વભાવો જોવા નોંધવાથી જ તેમાં સુધારો થાય અને દેહભાવ –અહમ-મમત્વને ઘસારો આવે.
3. ભૂલો માટે પસ્તાવો થાય અને અનુતાપ પરિતાપ થાય.
4. એનાથી દાસપણું વધે હું અધિક છું ને બીજા ન્યૂન છે એ અહંકાર તૂટે.
5. કોઈનો અભાવ ગુણ આવ્યો હોય કોઈ દુભાઈ ગયા હોય તો એ જ રોજ ક્ષમાયાચના કરી ખાતું ચૂકતે કરાવાય.

51. નિજદર્શનમાં કયા કયા મુદ્દા લેવા જોઈએ ?

1. સ્વભાવનું નિજદર્શન (ગુસ્સો, ઈર્ષ્યા, દ્વેષ, દંભ, માન, અપમાન, ખોટું બોલવું વગેરે...)
2. સાધનનું નિજદર્શન (દિવસ દરમ્યાનના આહ્નિકની કયાશ, પૂજા, માળા, પ્રાર્થના, માનસીપૂજા, ચેષ્ટા વગેરે...)
3. સ્વ-ધર્મ(આજ્ઞા, નિયમ)નું નિજદર્શન (પંચવર્તમાન, શ્રીજીમહારાજ અને મોટાપુરુષની આજ્ઞાનો લોપ થયો હોય તેવું...)
4. સેવાનું નિજદર્શન (મહારાજે આપેલ કોઈ પણ સેવામાં કયાશ, બેજવાબદારી, માન, અરુચિ વગેરે...)
5. સ્વ-જીવનનું નિજદર્શન (અભાવ, અવગુણ, નેગેટિવ વર્તન-વાતો, ટોન્ટ મારવા, રોક ટોક ની વાણી થી કોઈ ની લાગણી દુભાવવી...)
6. સ્વ-સ્વરૂપનું નિજદર્શન (નિમગ્નપણું, હું કોણ છુંનું અનુસંધાન, મુમુક્ષુતા, ધ્યેયની સ્પષ્ટતા...)
7. સ્થૂળ દેહની ભૂલો (દેહિ, વર્તન, વ્યવહાર)
8. સૂક્ષ્મ દેહની ભૂલો (મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર)

52. પૂજા શા માટે કરવી જોઈએ ?

1. શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા છે.
2. શ્રીજીમહારાજને રાજી કરવા.
3. મહારાજ આપણા જીવનમાં મુખ્ય છે તેથી દિવસની શરૂઆત પૂજાથી કરવી.
4. શ્રીજીમહારાજને વિષે પ્રગટભાવ દ્રઢ થાય તે માટે
5. પ્રતિલોભભાવ દ્રઢ કરવા માટે

53. આપણી નિત્યપૂજામાં કોની કોની મૂર્તિ રાખવામાં આવે છે ?

⇒ ઘનશ્યામ મહારાજ, અબજીબાપાશ્રી, સદ્ ગોપાળાનંદ સ્વામી, સદ્ નિર્ગુણદાસજી સ્વામી, સદ્. ઈશ્વરચરણદાસજી સ્વામી, સદ્. વૃંદાવનદાસજી સ્વામી, સદ્. કેશવપ્રિયદાસજી સ્વામી, સદ્. દેવનંદનદાસજી સ્વામી

54. Family Time શા માટે કરવો જોઈએ ?

1. પરિવારમાં સંપ, સુહૃદભાવ, એકતાસભર વાતાવરણ કરવા માટે
2. વ્હાલા ગુરુજીનો સંકલ્પ છે આપણું Family એ Happy Family હોવું જોઈએ તે માટે
3. પરિવારના સભ્યો ભેગા થઈને સમૂહભોજન કરતા થાય
4. પરિવારના સભ્યો વચ્ચેથી થઈ રહેલા અંતરને દુર કરવા માટે

55. Family Timeમાં શું શું કરવાનું હોય છે ?

ક્રમ	વિગત	સમય મિનિટમાં)
1	જયનાદ	1
2	સ્વામિનારાયણ મહામંત્ર ધૂન	3
3	Family Time પ્રાર્થના	3
4	નિજ દર્શન લેખન (દરરોજની નિજ દર્શન ડાયરીમાં)	15
5	ગુણલેખન (ગુણલેખન ડાયરીમાં)	15
6	ક્ષમાયાચના (માફી માંગવી અને માફી આપવી)	3
7	સમૂહ ભોજન	20
કુલ સમય		60

56. મહિમા શ્લોક લખો.

⇒ “હે પ્યારા, સદાય દિવ્ય મૂર્તિ, તેજોમય અપાર છો;
મળ્યા દિવ્ય સત્પુરુષ જે, આપ રાજી થયાનું દ્વાર છો,
પુરુષોત્તમરૂપ સંતો-ભક્તો અમ સહુ, કૃપા તણાં પાત્ર છીએ;
જોઈ પરભાવને છોડી દેહદ્રષ્ટિ, સુખિયા થવાની ચાવી છે.”

57. માનસીપૂજા એટલે શું ? કુલ કેટલી માનસીપૂજા હોય છે ?

- જેવી રીતે બહારથી બધી સામગ્રીઓ ભેગી કરીને દેહે કરીને આપણે મહારાજનું પૂજન, વંદન-સેવા કરીએ છીએ તેવી જ રીતે મનની ભાવનાએ કરીને (માનસિક રીતે) બધી સામગ્રીઓ એકઠી કરીને મહારાજનું પૂજન-વંદન સેવા કરવી એટલે જ માનસીપૂજા.
- માનસિક રીતે વિચારોથી દેહભાવને ભૂલી ભગવાનની પ્રત્યક્ષભાવે દિવસ દરમ્યાનની એક એક સેવાઓને પ્રેમવિભોર થઈને કરવી એટલે જ માનસીપૂજા.

- સવારે ઊઠીએ ત્યાંથી રાત્રે સુઈએ ત્યાં સુધીની જે ક્રિયાઓ આપણે કરીએ છીએ તેવી ક્રિયાઓ માનસિક રીતે વિચારીને પ્રેમવિભોર થઈને ભગવાનની સેવા કરવી એટલે જ માનસીપૂજા.
- ભક્તને પ્રભુની સેવાનો અવસર બે રીતે પ્રાપ્ત થાય છે. (૧) દૈહિક અને (૨) માનસિક
- માનસિક રીતે પ્રેમભાવથી કરેલી મહાપ્રભુની સેવા એટલે જ માનસીપૂજા.
- દિવસ દરમ્યાન કુલ ૫ માનસીપૂજા કરવાની હોય છે.

58. માનસીપૂજા શા માટે કરવી જોઈએ ?

1. મહારાજ સાથે આગવી પ્રીતિ કરવા.
2. મહારાજની આજ્ઞા પાળી એમને રાજી કરીને એમનું શોભાડવા
3. વ્યવહારરૂપ મટી મહારાજરૂપ થવા
4. ચંચળ મનને શાંત કરવા માટે
5. પ્રાથમિક રીતે મહારાજમાં વૃત્તિ જોડી રાખવા માટે

59. પ્રથમ માનસીપૂજાનો સમય અને તેની વિગત લખો.

⇒ પ્રથમ : પ્રાતઃ સમયે-નિત્યપૂજામાં (સવારે ૫ થી ૭)

- ઠાકોરજીને જગાડવાની માનસીપૂજા આપણી નિત્યપૂજામાં પૂજા શરૂ કર્યા પહેલાં કરવાની હોય છે. અક્ષરઓરડી મધ્યે મહાપ્રભુ પોઢ્યા છે. અક્ષરઓરડીનાં બંધ દ્વાર હળવેકથી ખળભળાટ ન થાય તેમ ઉઘાડ્યાં છે. સુંદર ફૂલોથી સજાવેલી સેજમાં પલંગ ઉપર કર્ણપ્રિય નસકોરાં બોલાવતાં થકા આડા પડખે મહાપ્રભુ પોઢ્યા છે. પ્રભુને જગાડવા સારુ દંડવત-દર્શન કરતાં કરતાં ધીરે ધીરે મંજુલ સ્વરે પ્રભાતિયું.... "પ્રાતઃ થયું મનમોહન પ્યારા પ્રીતમ રહ્યા શું પોઢીને" ગાયું છે. તે સુણી મહારાજે પોતાનાં નેત્રો જેમ કમળની પાંખડીઓ ઊઘડે તેમ ઉઘાડ્યા છે. સંતો-ભક્તોનું વૃંદ દેખી મહાપ્રભુ રાજી થકા મોહક સ્મિત વેરી, આળસ મરડતાં થકા પથારીમાં બેઠા થયા છે. પ્રભુના ચરણસ્પર્શ કરી બાથમાં ઘાલીને મળ્યા છે. પ્રભુને પ્રાર્થના કરી છે, આપ શૌચવિધિ કરવા સારુ પધારો દયાળુ ! જીણી શ્વેત ધોતી અને શ્વેત સદરો ધારણ કર્યો છે. પ્રભુ શૌચવિધિ અર્થે શૌચાલયમાં પધાર્યા છે. શૌચવિધિ કર્યા પછી હસ્ત ધોવા સારુ જીણી સ્વચ્છ મૃત્તિકા (માટી) આપી છે. જે વડે સત્તર વખત હસ્ત પ્રક્ષાલન કરાવ્યા છે. ચરણ પણ જળ વડે પ્રક્ષાલન કર્યા છે. રૂમાલ વડે હસ્ત-ચરણ કોરા કર્યા છે.
- દંતધાવન : પ્રભુને દાતણ કરવા માટે બાવળનું તાજું ચૌદ આંગળનું લાંબું આંગળથી ફૂચો કરેલું અને રાત્રે તજ-લવિંગના સુવાસિત જળમાં બોળી રાખેલું એવું દાતણ આપ્યું છે. રસિયોજી રાય દાતણ કરવાને આંગણે બેઠા છે. હૂંફાળા જળ વડે કરીને કોગળા કર્યા છે.
- સ્નાન : ત્યારપછી સ્નાન કરવા મહાપ્રભુને પ્રાર્થના કરી છે. પ્રભુ પધાર્યા છે. હૂંફાળા સુગંધિત જળ વડે કરીને મહારાજના અંગે અંગ ચોળી ચોળીને ખૂબ સ્નાન કરાવ્યું છે. સાથે સાથે પ્રાર્થના પણ કરી છે. "દયાળુ ! આપ અમને દેખાવ છો અમારા જેવા, ક્રિયા કરો છો અમારા જેવી ! પણ નાથ ! આપ તો દિવ્યાતિદિવ્ય મૂર્તિ છો. આપને વિષે કાંઈ દેહ-દેહીભાવ નથી." એમ પ્રાર્થના કરતા થકા ખૂબ સ્નાન કરાવ્યું છે. પ્રભુના દિવ્ય કાંતિયુક્ત શોભતા શરીર પર, જીણાં જીણાં પાણીના બુંદ બાઝેલાં છે. સુંદર મુલાયમ ટુવાલ વડે મહારાજને ક્યાંય વધારે ભીંસાઈ ન જાય એમ અંગે અંગ કોરાં કર્યા છે. પહેરવા શ્વેત ધોતલી આપી છે. તેને ધારણ કરી, શ્વેત ઉપરણી ઓઢી પ્રભુ પધાર્યા છે. ત્યારપછી આ સેવકે મહારાજના સ્નાન થયેલા અભિષેકયુક્ત જળને માથે ચડાવ્યું છે. ભીનું ધોતિયું ધોવાની સેવાને લાયક ન હોવા છતાં સેવા આજ મળી ગઈ છે. મહારાજનું ધોતિયું મારા સુધી હોય ક્યાંથી ! એમ મહિમાસભર થઈ સેવા કરી છે.
- પૂજન-આરતી : મહારાજને ભાલને વિષે મલયાગર શીતળ ચંદન ચર્ચું છે. તિલકને મધ્યે કુમકુમનો ચાંદલો કર્યો છે. કંઠને વિષે ગુલાબનાં, મોગરાનાં પુષ્પના હાર ધારણ કરાવ્યા છે. એવા શોભાયમાન સુંદર મનોહર મંગલમૂર્તિની મંગળા આરતી ઉતારી છે. "જય મંગલકારી પ્રભુ જય મંગલકારી..."
- બાળભોગ : મહારાજને નાસ્તો કરાવવા સારુ ટેબલ-ખુરશી પર બિરાજમાન કર્યા છે. મહારાજ માટે ગરમ ગરમ ગોટા બનાવ્યા છે. કેસર નાખેલો કઢેલા દૂધનો કટોરો આપ્યો છે. મગજના લાડુ પણ થાળમાં મૂક્યા છે. મહાપ્રભુ ખૂબ પ્રેમથી જમાડી રહ્યા છે. દયાળુ, આપ નાના હતા ત્યારે આપને સુખડી બહુ ભાવતી હતી એમ કહી ગરમ ગરમ સુખડી આપી છે. મહારાજ ખૂબ ભાવથી જમાડી, પ્રસાદી સેવકને આપી સેવકને સુખિયો કર્યો છે. પછી જળ ધરાવ્યું છે. ત્યારબાદ પ્રભુને સભામાં પધારવા ભારે ભારે વસ્ત્રો ધારણ કરાવ્યાં છે. ભારે ભારે આભૂષણો પહેરાવ્યાં છે. ફૂલોના હાર વડે શણગાર્યા છે. મહારાજ સંતો-ભક્તોના મંડળે સહિત સભામધ્યે પધાર્યા છે અને સિંહાસન પર બિરાજમાન થઈ પોતાના આશ્રિતોને કથાવાર્તાથી સુખિયા કરી રહ્યા છે.

60. દ્વિતીય માનસીપૂજાનો સમય અને તેની વિગત લખો.

⇒ જમાડવાની માનસીપૂજા (બપોરે ૧૦:૩૦ થી ૧૨)

- શ્રીજીમહારાજ સભામાં કથાવાર્તાનો સોથ વાળી રહ્યા છે. જમવાનો સમય થઈ ગયો છે. ઠાકોરજીના થાળ પણ તૈયાર થઈ ગયા છે. થાળ ઠંડા થઈ રહ્યા હોવાથી, સભામાં જઈ સેવકે મહાપ્રભુને પ્રાર્થના, વિનંતી કરી છે, "દયાળુ ! જમવા પધારો... સભાને થોડો સમય વિરામ આપો ! પ્રભુ જમાડવા પધારો." સેવકની પ્રાર્થના સાંભળી મહારાજને રુચિ નહિ હોવા છતાં સભા પૂર્ણ કરી છે ને

પોતે ઊભા થયા છે. ચરણમાં ચાખડી ધારણ કરી ચટકની ચાલે, ઉતારે પધાર્યા છે. ભારે ભારે વસ્ત્રો, આભૂષણો કાઢી હળવાં વસ્ત્રો ધારણ કરાવ્યાં છે અને મહાપ્રભુને શીતળ જળ વડે કરી, હસ્ત-ચરણ પ્રક્ષાલન કરાવ્યાં છે. ત્યારબાદ રૂમાલ વડે કોરા કરાવ્યા છે.

- હવે જમાડવા માટે મહાપ્રભુ ભોજનખંડમાં પધાર્યા છે. સુવર્ણના બાજોઠ ઉપર મશરૂમની ગાદી બિછાવી છે. તેના ઉપર મહારાજને બિરાજમાન કર્યા છે. સાથે બીજા બાજોઠ ઉપર સુવર્ણના મોટા થાળમાં ભાત ભાતની વાનગી પીરસીને થાળ મૂક્યો છે. થાળમાં સુંદર કઢેલો દૂધપાક છે, ગુલાબજાંબું છે, પૂરણપોળી છે. ઘીમાં તળેલી પૂરી છે. ફૂલકા રોટલી આપી છે. રીંગણ-બટાકાનું, ટીંડોરાનું, ભીંડાનું કોરું શાક, બે-ત્રણ જાતના કઠોળ પણ મૂક્યાં છે. અથાણાં, પાપડ, મરચાં, રાઈતા વગેરે પણ પીરસ્યાં છે. મહારાજે જમાડવાનું શરૂ કર્યું છે. નાના નાના ગ્રાસ મુખમાં મૂકી જમી રહ્યા છે. રસોઈનાં વખાણ કરતા જાય છે, જમતા જાય છે, ઉદર ઉપર હસ્ત ફેરવતા જાય છે. વચ્ચે વચ્ચે જળ ધરાવતા જાય છે. મહારાજને ખૂબ આગ્રહ કરીને સેવક જમાડી રહ્યો છે. મહારાજ ના... ના... કરતા રહે છે ને સેવક મહારાજના કાંડા પકડી પકડીને થાળ વાનગીથી છલકાવી દે છે. મહારાજે ખૂબ જમાડ્યું છે. મહારાજને ખૂબ પ્રસન્ન જાણી સેવકે પ્રાર્થના કરી છે, "દયાળુ ! અહંબુદ્ધિ, મમત્વબુદ્ધિ, અંતઃશત્રુ, અભાવ-અવગુણ-દ્રોહ વગેરે મહાદોષો થકી રક્ષા કરી અમે દિવ્યજીવન જીવીને આપના સંકલ્પમાં ભેળા ભળીએ એવી કૃપા કરજો... કૃપા કરજો." મહારાજે રાજી થઈ સેવકને થાળની પ્રસાદી આપી છે. મહારાજને હવે કાજુ-કમોદનો ભાત પીરસ્યો છે. ભાત મધ્યે કઢી નાખી છે. કઢી-ભાત જમાડી મહારાજ તૃપ્ત થયા છે. શીતળ એવું જળ ધરાવવા આપ્યું છે. મહારાજે લીંબુજળ વડે હસ્ત પ્રક્ષાલન કર્યું છે. રૂમાલ વડે હસ્ત કોરા કર્યા છે. સેવકે મહારાજના હસ્ત પકડી હળવેથી ખેંચીને ઊભા કર્યા છે. મુખવાસ તથા પાનનું બીડું મહારાજને આપ્યું છે. પાનબીડું ચાવી જળ વડે કોગળા કરી મુખ ચોખ્ખું કર્યું છે. થોડું જળ ધરાવ્યું છે અને હવે મહારાજ અક્ષરઓરડીએ પોઢવા પધાર્યા છે. સુંદર પલંગ બિછાવ્યો છે. એ.સી. ચાલુ કર્યું છે. મહારાજે લંબાવ્યું છે. સેવક ચરણસેવા કરી રહ્યો છે. મહારાજે ધીરે ધીરે યોગનિદ્રાને ગ્રહણ કરી છે. ધીરેથી અક્ષરઓરડીનાં દ્વાર બંધ કર્યાં છે.

61. તૃતીય માનસીપૂજાનો સમય અને તેની વિગત લખો.

⇒ ઉત્થાન માનસીપૂજા (બપોરે ૩:૩૦ થી ૪:૩૦)

- અક્ષરઓરડીમાં મહારાજ સુખેથી પોઢેલા છે. અક્ષરઓરડીનાં દ્વાર ધીમેથી ઉઘાડી મહાપ્રભુને દંડવત-દર્શન કર્યાં છે. મહારાજને ચરણસ્પર્શ કરી હળવેકથી જગાડ્યા છે. મહારાજ સફાળા બેઠા થયા છે. મહારાજને ખૂબ પ્રાર્થના કરી છે. મહારાજને મીઠું જળ કોગળા કરવા આપ્યું છે. મહારાજે સ્નાન કરવાની ઈચ્છા દર્શાવી છે. શીતળ જળ વડે સ્નાન કર્યું છે. સ્નાન કરતા થકા સેવક પર જળનો છંટકાવ કરી જળકીડાનું સુખ આપી રહ્યા છે. કોરી શ્વેત ધોતી ઉપર ઝીણો શ્વેત ઝલ્મો ધારણ કરી મહારાજ પધાર્યા છે. મહારાજ માટે થોડો નાસ્તો લાવ્યા છીએ. નાસ્તામાં સૂકો મેવો મૂક્યો છે. લીલી-કાળી પાકી દ્રાક્ષ મૂકી છે. પાકું પપૈયું સુધારીને આપ્યું છે. તડબૂચ પણ સુધારીને આપ્યું છે. લીંબુનાં શરબત, ફૂટનોજયૂસ પણ ધર્યો છે. મહારાજ બધું જ થોડું થોડું જમાડતા જાય છે, રાજી થતા જાય છે. પ્રેમલક્ષણાભક્તિથી વશ થઈ નેત્રની સાન કરતા થકા રાજીપો આપતા જાય છે. સેવકને પ્રસાદી પણ આપી છે. પછી મહારાજે શીતળ જળ ધરાવ્યું છે. પછી ભારે ભારે વાઘા ધારણ કરવા આપ્યાં છે.
- સુંજરૂ વાઘા-આભૂષણોથી મહારાજ સજીવજી ચરણમાં ચાખડી પહેરી, હસ્તે સોટી ગ્રહણ કરી, ઉતાવળા થકા સભામધ્યે પધાર્યા છે. મહારાજ પધાર્યા જાણી છડીના પોકારો થવા માંડ્યા છે. મહારાજે સર્વેને છાના રાખ્યા છે. પછી ભક્તોએ પ્રાર્થના કરી છે :
"મહાબળવંત માયા તમારી, જેણે આવરિયાં નરનારી."
 મહારાજ પ્રાર્થના સાંભળી પ્રસન્ન થયા છે. પછી પોતાની અમૃતવાણીનો પ્રવાહ શરૂ કર્યો છે.

62. ચતુર્થ માનસીપૂજાનો સમય અને તેની વિગત લખો.

⇒ ચતુર્થ : સંધ્યા સમયે જમાડવાની (સાંજે ૬:૩૦ થી ૮)

- મહારાજ સન્મુખ સંતો-હરિભક્તોની હકડેઠઠ સભા જામી છે. મહારાજને કથાવાર્તાનો ધરવ જ થાતો નથી; કર્યે જ રાખે છે. સેવકે પ્રાર્થના કરી છે, "મહારાજ, દયાળુ ! જમવા પધારો વ્હાલા. થાળ તૈયાર છે." પરંતુ મહારાજે પ્રાર્થનાને કાને ધરી ન ધરી કરી, કથાના તાનમાં મસ્ત બન્યા છે. સંતો-હરિભક્તોએ ખૂબ વિનંતી કરી એટલે મહારાજ કમને સભા પૂર્ણ કરી ઊભા થયા છે. ચરણે ચાખડી ધારણ કરી ચાખડીના ચટાકા બોલાવતા મહારાજ પધાર્યા છે. ભારે ભારે વસ્ત્રો-આભૂષણો ઉતાર્યાં છે. હળવી ધોતી-ઝલ્મો ધારણ કરાવ્યો છે. જળ વડે હસ્ત, ચરણ, મુખ પ્રક્ષાલન કરાવ્યું છે. ડાઈનિંગ ટેબલ ઉપર જમવા માટે બિરાજમાન કર્યાં છે. સુવર્ણના થાળમાં ગરમ ભાખરી, બાજરાનો રોટલો. એમાં ઝાઝું ઘી નાખ્યું છે. સાથે ઢીલી ખીચડી પીરસી છે. ખીચડીમાં ખાડો કરી ઘી ઝાઝું રેડ્યું છે. બે-ત્રણ જાતનાં શાક પીરસ્યાં છે. કઢેલા તાજા દૂધની તાંસળી આપી છે. મહારાજને પ્રાર્થના કરી એટલે મહારાજે જમાડવાનું શરૂ કર્યું છે. જમાડતા જાય છે, ઉદર પર હસ્ત ફેરવતા જાય છે. મહારાજને માટે હળવો ખોરાક એવો હાંડવો આપ્યો છે, ઢોકળાં આપ્યાં છે. મહારાજ કહે, રાખો રાખો હવે, બહુ થયું એમ કરતા જાય છે. અને ખૂબ તાણ કરી કરીને મહારાજને જમાડ્યું છે. હવે મહારાજે સિંહગર્જના કરીને આગ્રહ કરવાની મનાઈ કરી છે. મહારાજને શીતળ જળ આપ્યું છે. જળ વડે હસ્ત પ્રક્ષાલન કરી જળ ધરાવ્યું છે.

જાત જાતના મુખવાસ ને પાનબીડું આપ્યું છે. મહારાજે થોડું વોકિંગ કર્યું છે. ત્યારબાદ ભારે વસ્ત્રો ધારણ કરી બગીચામાં બિરાજમાન થયા છે. મહારાજની સંધ્યા આરતી કરી છે.

"જય સદ્ગુરુ સ્વામી..."

- ત્યારબાદ ધૂન્ય-અષ્ટક-સ્તોત્ર વગેરે શરૂ કર્યાં છે. સૌ સંતો-ભક્તો આરતીમાં મગ્ન બન્યા છે. ત્યારબાદ તેને સમાપ્ત કરી સભામાં બિરાજમાન થયા છે. ગવૈયા સંતો તેમજ ભક્તોએ કીર્તનભક્તિની રમઝટ બોલાવી છે. ત્યારપછી મહાપ્રભુજીએ નેત્રકમળ વડે સાન કરી છે અને ધૂન બોલાવી છે. પછી કથાવાર્તાની સરવાણી શરૂ કરી.

63. પાંચમી માનસીપૂજાનો સમય અને તેની વિગત લખો.

⇒ પંચમ : શયન કે પોઢાડવાની માનસીપૂજા (રાત્રે ૯ થી ૧૦)

- શ્રીજીમહારાજ સહુ સંતો-ભક્તોને આનંદ પમાડતા થકા કીર્તનની રમઝટ વગાડી રહ્યા છે. મહારાજ જરા થાકેલા જણાય છે. સેવકે પ્રાર્થના કરી, "દયાળુ ! આપ પધારો... આપ ખૂબ શ્રમિત જણાવ છો. આપનાં નેત્રકમળ પણ નિદ્રાથી ઘેરાય છે. માટે આપ પોઢવા માટે પધારો." સભાનું વિસર્જન કરી મહારાજ ચરણે ચાખડી, હસ્તે સોટી ધારણ કરતા થકા ધીરા ડગે ડગ માંડીને ચાલી રહ્યા છે. રસ્તામાં સૌને પ્રસન્ન થકા દૃષ્ટિ રેલાવીને સુખિયા કરતા થકા, અક્ષરઓરડીએ પધાર્યાં છે. મહારાજે ભારે ભારે વસ્ત્રો-આભૂષણો ઉતાર્યાં છે. હળવી શ્વેત ધોતી, શ્વેત ઝીણો ઝભ્મો ધારણ કરાવ્યાં છે. મહારાજને કઢેલા દૂધનો કટોરો ધરાવવા આપ્યો છે. મહારાજે ગ્રહણ કર્યો છે. પછી શીતળ જળ આપ્યું છે. જળનો લોટો ધરાવી મહારાજને પોઢવા માટે છપ્પર પલંગ ઢાળ્યો છે. ફૂલોથી-અત્તરથી સુખશય્યા સજાવી છે. મહારાજને ઓઢવા ચાદર આપી છે. મહારાજ સુખશય્યામાં પોઢ્યા છે. સેવક હળવા હાથે ચરણસેવા કરી રહ્યો છે. મહારાજ ધીરે ધીરે યોગનિદ્રાને ગ્રહણ કરી પોઢી ગયા છે. પંખો તથા એ.સી. ચાલુ કર્યાં છે. અક્ષરઓરડીનાં દ્વાર બંધ કર્યાં છે.

64. અમે રહેનારા રે મૂર્તિ ગામના...કીર્તન લખો.

⇒ અમે રહેનારા રે મૂર્તિ ગામના,

કૃપા કરી હરિએ બનાવ્યા, રહેનારા રે... મૂર્તિ ગામના ટેક
અજ્ઞાને કરી માયા ગામમાં રહ્યાંતા, જડદુઃખ મિથ્યા દેહાદિકમાં ફસ્યાંતા;
શ્રીજી સત્ય જ્ઞાને બનાવ્યા, રહેનારા રે... મૂર્તિ ૦૧
જ્ઞાન આપી કામાદિક શત્રુ હઠાવે, મૂર્તિમાં રહેવાની લટક બતાવે;
ધ્યાન કરાવી બનાવ્યા, રહેનારા રે... મૂર્તિ ૦૨
પ્યારા ઘનશ્યામની સુખમય મૂર્તિ, લગની લગાડીને રાખો તેમાં સુરતિ
પાત્ર કરી હરિએ બનાવ્યા, રહેનારા રે... મૂર્તિ ૦૩
સ્વામિનારાયણની મૂર્તિ એ જ ગામ છે, અનાદિમુક્તોને પ્યારું એ ધામ છે;
અતિશય સ્નેહે બનાવ્યા, રહેનારા રે મૂર્તિ ૦૪
અમૂલ્ય અવસરના લીધા જેણે લહાવા, મરજીવા થઈ જેણે શિર ઝુકાવ્યાં;
દાસાનુદાસ કહે બનાવ્યા, રહેનારા રે... મૂર્તિ ૦૫

65. મીઠી મધુરી ભલી...કીર્તન લખો.

⇒ મીઠી મધુરી ભલી મૂર્તિ તારી મૂર્તિ;

દીધી દયાળુ ઘનશ્યામ રે, સુખથી ભરેલી ભલી મૂર્તિ...ટેક
હરતાં ને ફરતાં દેખું તારી મૂર્તિ; સર્વે ક્રિયામાં સુખધામ રે... સુખથી ૦૧
રસબસ ભાવે સુખ ઝીલવાને મૂર્તિ; મુક્તોને ઠરવાનું ઠામ રે...સુખથી ૦૨
સર્વે સુખોનું ખરું મૂળ છે રે મૂર્તિ; પામે છે સુખ તમામ રે...સુખથી ૦૩
અનહદ સુખોની ખાણ છે રે દિવ્ય મૂર્તિ; પામીને થાઓ નિષ્કામ રે...સુખથી ૦૪
કાલાવાલા કરી રિઝાવા મૂર્તિ; વદે દાસાનુદાસ કર ભામ રે...સુખથી ૦૫

66. સરલ વર્તવે છે સારું રે મનવા...કીર્તન લખો.

⇒ સરલ વર્તવે છે સારું રે મનવા, સરલ વર્તવે છે સારું;

માની એટલું વચન મારું રે મનવા... ટેક
મન કર્મ વચને માનને મેલી, કાઢ્ય અભિમાન બારું,
હાથ જોડી હાજી હાજી કરતાં, કે'દી ન બગડે તે તારું રે... ૦૧
અકડ નર લાકડ સૂકા સમ, એને વળવા ઉધારું,
તેને તાપ આપી અતિ તીખો, સમું કરે છે સુતારું રે... ૦૨
આંકડો વાંકડો વીંછીના સરખો, એવો ન રાખવો વારું,
દેખી દગે કોઈ દયા ન આણે, પડે માથામાં પેજારું રે...૦૩

હેતનાં વચન ધારી લેયે હેયે, શું કહીએ વાતો હજારું,
નિષ્કુળાનંદ નિજ કારજ કરવા, રાખીએ નહિ અંધારું રે... ૦૪

67. આપ મારા હું આપનો ...કીર્તન લખો.

આપ મારા હું આપનો, આપ જીવનપ્રાણ, સૌના જીવનપ્રાણ...ટેક
દિવ્ય દર્શન થાતાં, હૈયું ભરાઈ જાય,

આપના વિયોગમાં તો, દિલડું દુભાઈ જાય...(૧)

શોભતું દિવ્ય સ્મિત, દોષો હરાઈ જાય,

મળતું દિવ્ય વ્હાલ, સુખડાં પમાડી જાય...(૨)

આપની વાણીમાં તો, પ્રવાહ છે જો હરિતણો,

દિવ્યભાવે શ્રવણથી તો, સબંધ છે શ્રીજી તણો...(૩)

ચટકતી ચાલે ચાલ, આનંદ આનંદ થાય,

કર કેરા લટકાથી, દેહભાવ ટળી જાય...(૪)

મૂર્તિરૂપ વ્હાલા તમે, મૂર્તિરૂપ કર્યા અમને,

હે સહજાનંદ સ્વામી તમે, સુખડાં દેજો સદા

અમને...(૫)

68. અમે તો બાપાના સંતાન...કીર્તન લખો.

⇒ અમે તો બાપાનાં સંતાન, અમારા બાપા જીવનપ્રાણ...ટેક
બાપાને શિર પાઘ સોહાવે, શોભે અંગરખીની ચાળ;
ગુલાબના હાર ગજરા બાજુ, ધારણ એ કરનાર... અમે તો ૦૧
પ્રેમીજનોને લાડ લડાવી, આપ્યાં સુખ અપાર;
ટાણે ટાણે દુઃખડાં કાપવા, સદાય છે તૈયાર... અમે તો ૦૨
બાપાશ્રી છે રક્ષક જેના, દ્રોહી શું કરનાર;
બાપાશ્રીના કર છે શિર પર, ભાગ્ય તેના અપાર... અમે તો ૦૩
બાપાશ્રીની વાણી તે છે, મૂર્તિ સુખ દેનાર;
જ્યારે વાતો વંચાય ત્યારે, બાપા બોલનહાર... અમે તો ૦૪
બાપાશ્રી આજ પ્રગટ મળ્યા તો, કોની હવે ઓશિયાળ;
દાસાનુદાસ કહે મસ્ત બનો ભાઈ, બાપા છે રખવાળ...અમે તો ૦૫

69. હો પ્રાણપ્યારા શ્રી ઘનશ્યામ (સોમવારની દૈનિક પ્રાર્થના) લખો.

⇒ હો પ્રાણપ્યારા શ્રી ઘનશ્યામ, પ્રાર્થના સ્વીકારો હો સુખધામ;
તમે અમારા અમે તમારા, કદી ન જોશો વાંક-ગુનાને મારા...ટેક
સદા પ્રગટ છો દિવ્યાતિદિવ્ય, મોટાપુરુષ સદા મનાય દિવ્ય;
સંતો-ભક્તો મુક્તો મનાય, અભાવ અવગુણ કદી ન લેવાય... ૧
તવ મરજીમાં વ્હાલા નિત્ય રહેવાય, ગમતું અમારું કદીએ ન થાય;
દેહને પોતાનું રૂપ ન મનાય, મૂર્તિમાં રહું કૃપા કરો સદાય...૨

70. સંકલ્પ પ્રાર્થના લખો.

⇒ હો પ્રાણપ્યારા શ્રીજી, આ સંકલ્પમાં બળ આપજો.ટેક.
લાવ્યા છો તવ સંકલ્પે તો, સંકલ્પમાં જ સમાવજો;
સ્ત્રી-દ્રવ્ય ને દીકરા માટે, જીવે તે જીવ ગણાય જો;
જન્મોજન્મની પ્રેક્ષિત છે આ, જલદી પાછા વળાવજો,
સમય, શક્તિ, બુદ્ધિ, આવડત, તવ અર્થે વપરાવજો;
તવ અર્થે વપરાવજો, બસ દિવ્યજીવન કરાવજો. હો પ્રાણપ્યારા શ્રીજી... (૧)

દીકરા-દીકરી ઘરનાં સભ્યો, અનાદિમુક્ત મનાવજો;
મારા છે એ ભાવ ભૂલીને, તવ અર્થે જિવાડજો,
નોકરી-ધંધા, દ્રવ્યાદિક સૌ, ટૂંકાપદે ભોગવાવજો;

ટ્રસ્ટીપદે ભોગવાવજો, સમયે સહેજે છોડાવજો. હો પ્રાણપ્યારા શ્રીજી....(૨)

આપને અર્થે જનમ અમારો, સમજણ દઢ કરાવજો;
દેહ નહિ હું મુક્ત અનાદિ, અખંડ મનન રખાવજો,
રસબસ કરીને મૂર્તિમાં રાખ્યા, 'મહારાજ' જ ઠસાવજો;
'મહારાજ' જ ઠસાવજો, બસ તવ સુખમાં ડુબાડજો. હો પ્રાણપ્યારા શ્રીજી...(૩)

71. આપના તે આભમાં હું... પ્રાર્થના લખો.

⇒ આપના તે આભમાં હું નાનું પારેવડું, આપના ઈશારે ઊડી જાવું;
આપનાં વચન મારા જીવનનો રાહ છે, આપની રુચિમાં જીવી જાવું...ટેક
આપની ઈચ્છામાં આયખું ઓગાળવું, આપ ચાહો એમ મારે રહેવું;
દાસ તણો દાસ થઈ આપમાં હોમાઈ જવું, દિવ્ય જીવન આપમાંથી લેવું,
રે, મારે આપના...૦૧

વેણુ બનવું છે મારે આપના અધરતણી, આપના જ સૂર હું રેલાવું;
મૂર્તિમાં રસબસ રાખો મારા સ્વામી, મહિમા વિચારે ડૂબી જાઉં,
રે, મારે આપના...૦૨

દીન બાળક હું આપનો ગુલામ બની, રાજીપો આપનો કમાઉં,
માર્ગ પણ આપ મારી મંજિલ પણ આપ છો, મારે આપ વડે આપમાં સમાવું,
રે, મારે આપના...૦૩

72. મેરે તો એક તુમ હી આધારા...પ્રાર્થના લખો.

⇒ મેરે તો એક તુમ હી આધારા,
નાવ કે કાગ કી ગતિ ભઈ મેરી; જહાં દેખું તહાં જલનિધિ ખારા...૧
રસિક શિરોમણિ તુમ બીન મોકું; લગત હે જગસુખ જરત અંગારા...૨
તુમ મોકું મિલિયો તો આનંદ અતિશે; બિસરત સબ દુઃખ વારંવારા...૩
મુક્તાનંદ કહે અંતરજામી; કહાં સમજાવું મેરે પ્રીતમ ખારા...૪

73. Family Time પ્રાર્થના લખો.

⇒ હો પ્રાણપ્યારા શ્રી ઘનશ્યામ, પ્રાર્થના સ્વીકારો હો સુખધામ,
અનાદિમુક્તોનો આ પરિવાર, તુજ દર્શન કરું સૌમાં દયાળ... ૦૧
સુખી કુટુંબની આશ તમારી, બિરાજી રહો સદા ઈચ્છા અમારી,
મનધાર્યુ મૂકી, સરળ થઈ જઈ, ખીલી ઊઠો છો રાજી થઈ બહુ... ૦૨
વાણી વર્તને કોઈ દુભાઈ ન જાય, ખટકો રાખું પળે પળે સદાય,
દિવસભરની ભૂલો મારી નોંધું, બીજાની ભૂલો કદી નવ શોધું... ૦૩
ફેમિલિ ટાઈમે ગુણલેખન કરું, માફી માંગીને રાજીપો ભરું,
સાથે મળીને ભોજન લઈએ, આટલું કરીને સદા સુખી રહીએ... ૦૪